

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2010 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2011—2014 (VNS 2/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Kari Rimpi, ylijohtaja Tee-mu Penttilä ja talousjohtaja Timo Norbäck, puolustusministeriö
- kenraalimajuri Mika Peltonen, Pääesikunta
- kenraalimajuri, ilmavoimien komentaja Jarmo Lindberg, Ilmavoimien Esikunta
- eversti Kimmo Lehto, Maavoimien Esikunta
- kommodori Jarmo Pennala, Merivoimien Esikunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiontalouden kehyspääätös puolustusministeriön hallinnonalan osalta

Valtiontalouden kehyspääätöksessä vuosille 2011—2014 puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään kehykseen luettavia määrärahoja edellä mainitulle ajanjaksolle vuosittain seuraavasti: 2 443, 2 429, 2 426 ja 2 426 miljoonaa euroa. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat vuosittain noin 320 miljoonaa euroa. Puolustusmenojen osuuden bruttokansantuotteesta ennakoidaan olevan kehysjaksolla 1,4—1,5 prosenttia, ja osuuden valtion kokonaismenoista hiukan yli 5 prosenttia. Valiokunta toteaa, että puolustushallinnon tulee varautua heikentyvän talous-

tilanteen vuoksi erilaisiin kehystasovaihtoehtoihin.

Kehyspääätöksen mukaan puolustusministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaukset puolustusvoimien toiminnassa ja kehittämisessä. Valiokunta toteaa, että se on lausunnossaan turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta (PuVL 4/2009 vp) käsitellyt perusteellisesti Suomen puolustuksen kehittämisestä. Ulkoasiainvaliokunta yhtyi selonteosta antamassaan mietinnössään puolustusvaliokunnan linjauksiin.

Saadun selvityksen mukaan lähivuosien kehittämisen painopiste on ilma- ja meripuolustuksen ja johtamisen kehittämisessä. Vuodesta 2013

alkaen kehittämisen painopiste on maavoimien alueellisten joukkojen varustamisessa.

Kehysselonteossa todetaan, että henkilöstökustannukset, materiaalin kehittäminen ja toimintamenot pyritään pitämään tasapainossa. Tämä edellyttää henkilöstö- ja kiinteistömenojen suhteellisen osuuden kasvun pysäyttämistä. Uskottavan kansallisen puolustuskyvyn ylläpitämiseksi materiaaliiseen ylläpitoon ja kehittämiseen käytetään suunnittelukaudella keskimäärin noin kolmannes puolustusmäärärahoista.

Valiokunta toteaa, että merkittävä määrä puolustusmateriaalia vanhenee 2010-luvun puolivälissä, mikä korostaa välttämätöntä tarvetta säilyttää materiaalihankintojen osuus puolustusbudjetissa noin kolmanneksessa. Valiokunta korostaa, että kotimaiset puolustusmateriaalihankinnat ovat puolustusvoimille tärkeitä erityisesti sotilaallisen huoltovarmuuden takia. Materiaalihankintaprojekteissa tulee jatkossakin tavoitella vähintään 50 prosentin kotimaisuusasetta.

Jalkaväkimiinojen korvaaminen

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisohjelma käynnistettiin vuonna 2004, ja varsinainen hankintaohjelma käynnistyi vuonna 2009. Asiantuntijoiden mukaan hankintaohjelmalla pyritään varmistamaan sama suorituskyky, mikä oli aiemmin saavutettavissa jalkaväkimiinoilla. Korvaava suorituskyky pyritään aikaansaamaan yhdistämällä erilaisia järjestelmiä: viuhkapanoksilla, pimeänäkölaitteilla sekä panssarimiinoja modernisoimalla. Hankekokonaisuuteen kuuluu myös tähytys-, minilennokki- ja aluevalvontajärjestelmän hankkiminen. Yhteensä hankintoihin on varattu rahaa 200 miljoonaa euroa vuoteen 2016 asti. Valiokunta pitää tärkeänä, että jalkaväkimiinojen korvausohjelma pysytään viemään läpi suunnitellussa laajuudessa.

Varaosavajeen hoitaminen

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kehyskaudella suuren haasteen muodostaa aikaisemmin syntyneen huomattavan kumulatiivisen varaosavajeen korjaaminen. Valiokunta toteaa, että

puolustusvoimien varaosavajeen ratkaiseminen on osoittautunut vaikeaksi tehtäväksi. Asia on ollut säännönmukaisesti esillä aiempien vuosien budjettikuulemisissa. Valiokunta korostaa, että puolustusvoimien tulee kyetä korjaamaan hallinnon sisäisin toimenpitein syntynyt varaosavaje. Valiokunta pitää myös välttämättömänä, että normaalin toimintatason edellyttämien varaosien hankintamäärärahat sisältyvät vuosittaiseen rahoituskehykseen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusvoimat valmistelee suunnitelmaa varaosavajeen kokonaisratkaisuksi siten, että varaosahaaste on hoidettu vuoden 2015 loppuun mennessä. Valiokunta edellyttää, että suunnitelma tuodaan eduskunnan käsittelyyn välittömästi sen valmistuttua.

Tuottavuusohjelma

Puolustushallinnon henkilöstön kokonaismäärän arvioidaan olevan vuonna 2010 noin 16 070 henkilötyövuotta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pääasiallinen syy viime vuosien henkilöstöleikkauksiin, jotka ovat kohdistuneet pääosin puolustusvoimien siviilihenkilöstöön, ovat valtioneuvoston tuottavuusohjelman puolustushallinnon alalle asettamat henkilöstövähennystavoitteet.

Toteutuessaan täysimääräisesti tuottavuusohjelmat I ja II johtavat yhteensä yli 3 000 henkilötyövuoden vähentäminen puolustushallinnossa. Valiokunta huomauttaa, että koko valtionhallinnon tuottavuustavoite vuoden 2015 loppuun mennessä on 14 445 henkeä, josta puolustushallinnon osuus yksin olisi yli viidennes.

Valiokunta korostaa, että puolustushallinnon henkilöstömäärä ja -rakenne ovat turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjattavia kysymyksiä, joita ei voida ratkaista tuottavuusohjelman kautta. Valiokunta pitää keskeisen tärkeänä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausta siitä, että puolustusvoimien henkilöstön määrä pidetään noin 15 000 henkilön tasolla. Tätä pienempi henkilömäärä aiheuttaa merkittäviä paineita puolustusvoimien rauhan ajan organisaatiolle ja tätä kautta myös yleiselle asevelvollisuudelle.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tuottavuusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi puolustusvoimat on enenevässä määrin hakenut toimintojensa ulkoistamista niin sanottujen kumppanuushankkeiden kautta. Valiokunnan arvion mukaan keskeisenä tekijänä kumppanuushankkeiden laajenemisessa on nähtävä valtion tuottavuusohjelman kovat henkilöstövähennysvaatimukset eivätkä niinkään taloudelliset säästöt, joilla tuottavuusohjelmia alun perin valiokunnalle perusteltiin.

Valiokunta katsoo, ettei puolustusvoimien oman henkilöstömäärän vähentäminen saa olla itsetarkoitus. Uudistusten tulee aidosti perustua tuottavuuden parantamistavoitteeseen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että puolustushallinto noudattaa hyvän työnantajan periaatteita ja pyrkii tomissaan välttämään henkilöstön irtisanomista.

Varusmieskoulutus ja kertausharjoitukset

Saadun selvityksen mukaan varusmieskoulutuksen vuosittainen tavoitevahvuus tulee laskemaan nykyisestä noin 28 000 henkilöstä 25 000 henkeen vuonna 2013. Laskua selittää miesikaluokkien pienentyminen. Kertausharjoituksessa koulutettavaksi esitetään vuosittain 25 000 re-

serviläistä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tämä määrällinen tavoite myös saavutetaan reserviläisten osaamisen ylläpitämiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kertausharjoituskoulutuksen painopiste on joukkojen perustaminen ja johtamiskoulutus.

Varusmieskoulutuksessa tavoitellaan noin 40 maastovuorokauden sisällyttämistä varusmiespalvelusaikaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maastovuorokausien määrä on säästösyistä vähentymässä jo tänä vuonna noin 30 päivään, minkä lisäksi harjoittelutoimintaa joudutaan keskittämään lähiharjoitusalueille.

Valiokunta painottaa, että varusmieskoulutuksen laatuun tulee pystyä myös tulevina vuosina käyttämään riittävästi resursseja. Ainoastaan mielekkääksi koetun koulutuksen kautta saadaan varusmiesten palvelusmotivaatio pidettyä korkealla ja tätä kautta koulutettua osaavaa reserviä.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Korkea-*o*ja /kesk (osittain)
vpj. Olli Nepponen /kok (osittain pj:na)
jäs. Thomas Blomqvist /r
Pekka Haavisto /vihr
Juha Hakola /kok
Eero Heinäluoma /sd
Hanna-Leena Hemming /kok
Reijo Kallio /sd

Inkeri Kerola /kesk
Jaakko Laakso /vas
Reijo Laitinen /sd
Juha Mieto /kesk
Reijo Paa-*j*anen /kok
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ole perusteltua ottaa käyttöön uusia puolustusmenoja nostavia indeksejä kuten hallituksen kehusehdotuksessa tehdään. Puolustusmenoja mitoituksessa olisikin tullut lähteä kansanedustaja Juha Korkea-ajan johtaman turvallisuus- ja puolustuselontekoa valmistelleen parlamentaarisen seurantaryhmän yksimielisistä ehdotuksista.

Erityisen ongelmallista on, jos puolustusvoimat rakentaa tulevaa toimintansa ja käynnistää uusia varusteluohjelmia taloustilanteeseen täysin sopeutumattomien, tulevia vuosia koskevien rahoituslupausten varaan. Puolustusvaliokunnan olisi tässä tilanteessa kuulunut ilmaista sel-

keästi kantansa, ettei uusia varusteluohjelmia pidä nyt käynnistää perustuen oletuksiin lisärahoituksesta. Jos sitoudutaan nyt uusiin, pitkäaikaisiin hankintaohjelmiin, saattaa seurauksena olla uudet karsinnat puolustusvoimain päivittäisissä välttämättömissä menoissa kuten kertausharjoituksissa, lentotunneissa sekä puolustusvalmiudelle ja koulutukselle välttämättömissä henkilöstömenoissa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 2010

Reijo Laitinen /sd
Eero Heinäluoma /sd

Reijo Kallio /sd
Jaakko Laakso /vas.